

Keskusrikospoliisin lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi

1 Asia

Sisäministeriö on pyytänyt Keskusrikospoliisilta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi. Poliisilakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisättäisiin uusi 5b luku, jossa säädettäisiin rikostiedusteluaineista ja niiden käytöstä uhkaperusteisessa rikostiedustelussa. Myös poliisilain 5 luvun salaisia tiedonhankintakeinoja koskevaan lukuun ehdotetaan muutoksia, jotka osaltaan vahvistaisivat poliisin rikostorjuntaa. Lisäksi poliisilakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset, jotka mahdollistaisivat niin sanottujen automaattisten keräinten käytön avoimiin lähteisiin kohdistuvan tiedon haussa ja tallentamisessa.

Keskusrikospoliisi on osallistunut Sisäministeriön työryhmätyöhön, joka on valmistellut nyt lausuttavana olevan hallitusohjelman mukaisen luonnoksen hallituksen esitykseksi. Keskusrikospoliisi pitää esitettyjä muutoksia kokonaisuudessaan kannatettavina jäljempänä tarkemmin esitetyin perusteluin.

Muutoksien tavoitteena on ennen kaikkea luoda säädöspohja poliisin uhkaperusteiselle rikostiedustelulle ja siten kehittää poliisin vakavan rikollisuuden torjunnan toimintaedellytyksiä nopeasti muuttuneessa toimintaympäristössä. On tärkeää, että sisäisen turvallisuuden uhkia voidaan jatkossa torjua poliisin toimesta mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ennakoita ennen niiden realisoitumista yhteiskuntaan vakavina rikoksina. Esitystä on pidettävä välttämättömänä yhteiskunnan ja yksilöiden suojaamiseksi kansainvälistyvältä järjestäytyneeltä ja muulta vakavalta rikollisuudelta. Uhkaperusteinen rikostiedustelu on lähtökohtaisesti aina yhteiskunnan kannalta myös edullisempaa kuin yksittäisten rikosten ja rikoksentekijöiden selvittäminen ja rikosvastuuseen saattaminen.

2 Lausunto

2.1 Poliisilain 4 luku: Tekninen valvonta, tiedonsaantioikeudet ja automaattinen tiedonkerääminen avoimista lähteistä

Tietoverkoista on muodostunut uudenlainen toimintaympäristö sekä kansalaisille, viranomaisille että rikollisillekin. Lainvalvontaviranomaisten toimivaltuuksien osalta lainsäädännön ei voida katsoa kuitenkaan pysyneen toimintaympäristön muutoksien tasolla. Tämän vuoksi hallituksen esitysluonnoksen mukaista esitystä poliisilain 4 lukuun automaattisesta tiedonkeräämisestä avoimista lähteistä on pidettävä hyvin kannatettavana ja myös odotettuna muutoksena. Keskusrikospoliisi on tuonut asiaa koskevan toimivaltuuspuutteen

esille useammassa eri yhteydessä vuosien varrella ja uudelleen muun muassa kevään 2023 hallitusohjelmaneuvoitteluihin liittyvissä asiantuntijakuulemisissa.

Sääntelytarve liittyy siihen, ettei poliisilla ole tällä hetkellä toimivaltaa teknisesti eli automaattisesti valvoa sellaisia tietoverkkojen avoimia lähteitä, joilla harjoitetaan pääasiassa lainvastaista toimintaa. Tällaisia avoimia lähteitä ovat muun muassa erilaiset myynti- ja keskustelualustat, joilla myydään laitonta materiaalia esimerkiksi huumeita, lääkkeitä ja aseita. Myynti-ilmoitukset ovat tällaisilla sivustoilla tyypillisesti esillä muutamia päiviä, minkä jälkeen ne poistuvat ja tilalle tulee uusia. Poliisilla ei ole voimassa olevan lainsäädännön perusteella mahdollisuutta tällaisten sivustojen automaattiseen eli niin sanotuilla keräimillä tapahtuvaan kopiointiin valvonnan suorittamiseksi sekä tilannekuvan luomiseksi ja uusien rikosilmiöiden tunnistamiseksi. Tiedonkeräämistä joudutaan sen vuoksi nykyisellään tekemään yksittäisten virkamiehien toimesta, mikä on hidasta ja painottuu virka-aikaan. Manuaalista tietojen tallentamista ei ole datan suuren määrän vuoksi pidettävä tarkoituksenmukaisena. Rikosten tekemisen toimintaympäristön muuttuessa on tärkeää saattaa poliisin valvontaa koskevat säännökset myös tältä osin ajan tasalle. Automaattisten keräinten avulla voidaan poliisin valvontaa tietoverkoissa kohdentaa jatkossa myös tehokkaammin.

Keskusrikospoliisi pitää esitettyä muutosta tältä osin kokonaisuudessaan kannatettavana. Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan keräimiin liittyvä suorituskyky olisi tarkoituksenmukaista rakentaa keskitetysti mahdollisesti esimerkiksi PTR-viranomaisten kesken.

2.2 Poliisilain 5 luku: Salaiset tiedonhankintakeinot

Salainen tiedonhankinta rikoksen paljastamiseksi

Lausuttavana olevassa hallituksen esitysluonnoksessa poliisilain 5 luvun 3 §:ää esitetään muutettavaksi siten, että 5 luvun salaisia tiedonhankintakeinoja saataisiin käyttää sellaisen rikosten paljastamisessa, joista säädetty ankarin rangaistus on vähintään kymmenen vuotta vankeutta (mm. sotarikokset, valtiopetokset, törkeä raiskaus, törkeä lapsen raiskaus, tappo, murha, surma, törkeä huumausainerikos). Lisäksi 2 momenttia muutettaisiin siten, että salaisia tiedonhankintakeinoja olisi mahdollista käyttää jatkossa myös törkeän kiristyksen paljastamisessa.

Keskusrikospoliisi pitää esitettyjä muutoksia perusteltuina, sillä ne mahdollistavat jatkossa yhteiskunnan turvallisuuden kannalta kaikkein vakavimpien rikosten paljastamisen salaisia tiedonhankintakeinoja käyttämällä. Tällaisten vakavien rikosten paljastamiseen ja selvittämiseen liittyy esityksessä kuvatusti painava yhteiskunnallinen intressi, mitä kuvastaa jo rikoslaissa säädetty seuraamukset. Toisaalta kyse on tyypillisesti rikoksista, joiden paljastumista pyritään tekijöiden toimesta kaikin keinoin estämään rikoksen teon eri vaiheissa erityisesti niiden kytkeytyessä järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Edelleen on tyypillistä, että järjestäytynyt rikollisuus pyrkii vaikuttamaan rikokseen osallisiin ja todistajiin väkivallalla tai uhkailulla, mikä ei edesauta rikosten tulemistä esitutkintaviranomaisten tietoon. Siten on pidettävä välttämättömänä, että poliisilla on riittävät toimivaltuudet näiden vakavien rikosten paljastamiseen.

Keskusrikospoliisi pyytää huomioimaan jatkovalmistelussa, että *törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö*-nimikettä ei ole enää rikoslaisissa. Hallituksen esityksessä viitataan 3 §:n perustelujen yhteydessä kuitenkin törkeään lapsen hyväksikäyttöön. Rikosnimikkeet muuttuivat lakimuutoksella 723/2022, jossa rikoslakiin säädettiin lapsenraiskaus sekä seksuaalinen kajoaminen lapseen sekä törkeä seksuaalinen kajoaminen lapseen. Hallituksen esityksen perusteluissa tulisikin siten viitata tältä osin törkeään seksuaaliseen kajoamiseen lapseen, josta rangaistusmaksimi on vähintään kymmenen vuotta vankeutta.

Telekuuntelu ja sen edellytykset

Hallituksen esitysluonnoksessa poliisilain 5 luvun telekuuntelua koskevaan 5 §:ään esitetään lisättäväksi uusi 2 momentti, jonka mukaan telekuuntelu olisi jatkossa mahdollista rikoksen estämiseksi, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa syyllistyvän rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta. Lisäksi ehdotetun 3 momentin muutoksen nojalla poliisi voisi käyttää telekuuntelua momentissa mainittujen muiden vakavien rikosten estämiseksi. Uusina nimikkeinä telekuunteluun piiriin olisi esityksen mukaisesti tulossa törkeä lahjuksen antaminen, väkivaltaisen mellakan johtaminen ja törkeä vapaudenriisto.

Keskusrikospoliisi pitää myös tätä muutosta perusteltuna huomioiden esitetty muutos uhkaperusteisesta rikostiedustelusta poliisilain 5b lukuun. Rikosten torjunnan näkökulmasta on välttämätöntä, että rikosuhkan konkretisoituessa estettäväksi rikokseksi, poliisi voi myös tosiasiallisesti jatkaa tarvittaessa salaista tiedonhankintaa rikoksen estämiseksi. Telekuuntelun käyttöalan laajentaminen rikoksen estämiseksi mahdollistaa tarkempien tietojen saamisen estettävästä rikoksesta ja siten rikostorjuntatoimenpiteiden oikea-aikaisen kohdentamisen.

Keskusrikospoliisi pyytää jatkovalmistelussa arvioimaan, tulisiko momenttiin lisätä myös *törkeä lahjuksen antaminen kansanedustajalle sekä törkeä lahjuksen ottaminen kansanedustajana*. Kyseisten rikosten rangaistusmaksimi on törkeää lahjusta vastaavalla tavalla neljä vuotta vankeutta. Kyse on vakavista korruptiivisista rikoksista, jotka ovat omiaan horjuttamaan kansalaisten luottamusta demokraattisilla vaaleilla valittuihin kansanedustajiin sekä laajemmin oikeusvaltion keskeisiin instituutioihin.

Keskusrikospoliisi pyytää arvioimaan myös *törkeän yleisvaaran tuottamuksen* lisäämistä 3 momentin listarikoksiin. Kyse on rikoksesta, jolla aiheutetaan suurelle ihmismäärälle vakavaa hengen tai terveyden vaaraa. Keskusrikospoliisi haluaa tuoda tässä yhteydessä esille, että julkisuudessa viime viikkoina esillä olleita drooni-tapauksia tutkitaan juuri kyseisellä nimikkeellä. Rikosnimikkeen lisäämistä olisi pidettävä perusteltuna huomioiden erityisesti poliisilain 5 b luvun 3 § rikostiedustelun kohteista. Esityksen mukaisesti rikostiedustelun kohteena voisi olla muun ohella yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaava vakava rikollisuus, joka uhkaa suuren ihmismäärän henkeä tai terveyttä. On tärkeää, että rikostiedustelukeinoilla aloitettua tiedonhankintaa voidaan tarvittaessa jatkaa tilanteen muuttuessa yksittäisen rikoksen estämiseksi. Telekuuntelu on myös tämän tyyppisten rikosten estämisessä yksi keskeisistä keinoista.

Valeosto, sen edellytykset ja valeostosta päättäminen

Valeoston määritelmään (35 §) esitettyä muutosta on pidettävä sääntelyä selkeyttävänä. Valeoston määritelmä on muutoksen myötä mahdollisimman yhdenmukainen pakkokeinolain vastaavan sääntelyn kanssa.

Valeoston päättämistä koskevaan pykälään (36 §) esitettyä muutosta pidetään niin ikään kannatettavana. Valeostoa koskevan päätöksen voimassaoloaika, kaksi kuukautta, on osoittautunut käytännössä hyvin lyhyeksi erityisesti tilanteissa, joissa valeosto kytkeytyy peitetoimintaoperaatioihin taikka kansainväliseen yhteistyöhön. Tällöin uusia päätöksiä joudutaan tekemään ainoastaan siitä syystä, että tiedonhankintaa ei ole ollut mahdollista toteuttaa ensimmäisen päätöksen voimassaoloaikana. Tätä ei ole pidettävä tarkoituksenmukaisena. Kuten esityksessä kuvataan muutoksella ei ole tarkoitus muuttaa valeoston luonnetta pistemäisenä toimena ostotarjoukseen tai ostoon liittyvänä tiedonhankintakeinona.

Salaisella tiedonhankintakeinolla saadun tiedon käytölle erikseen asetettavat rajoitukset sekä käytön rajoitukset toiminnan suuntaamisessa

Poliisilain 5 lukuun esitetään lisättäväksi uusi 52 a §, jonka mukaisesti salaisesta tiedonhankintakeinosta vastaava poliisiyksikkö voisi päättää, että salaisella tiedonhankintakeinolla hankittuja tietoja voi käyttää ainoastaan toiminnan suuntaamiseksi, jos se on tarpeen tietolähteen tai poliisimiehen hengen ja terveyden suojaamiseksi taikka poliisin taktisten tai teknisten menetelmien tai käynnissä olevan tiedonhankintaoperaation suojaamiseksi eikä erittäin tärkeä yleinen etu muuta vaatisi. Syyttömyyttä tukevien tietojen käyttöä ei kuitenkaan saisi rajoittaa. Poliisilain 5b lukuun ja pakkokeinolain 10 lukuun esitetään lisättäväksi vastaavanlaiset säännökset. Seuraavassa esitettävät huomiot koskevat soveltuvin osin myös tuota sääntelyä.

Keskusrikospoliisi pitää esitettyä sääntelyä käyttörajoituksista välttämättömänä, jotta salaisella tiedonhankintakeinolla hankitun tiedon paljastuminen voidaan tarvittaessa kuvatuissa tilanteissa estää. Ainoastaan lakiin perustuvan käyttörajoituksen voidaan arvioida olevan oikeudellisesti sitova ja velvoittava, jolloin myös sen rikkomisesta voidaan määrätä rangaistus.

Käyttörajoitussääntelyyn liittyy 52 a §:n lisäksi oleellisella tavalla uusi 54 a §, jossa rajoitetaan tietojen käyttöä, jotka on määritelty tai luovutettu käytettäväksi ainoastaan toiminnan suuntaamiseksi. Ainoastaan toiminnan suuntaamiseksi luovutettuja tietoja ei saisi käyttää säännöksessä lueteltujen toimenpiteiden perusteena (mm. hakemuksen, vaatimuksen tai päätöksen perusteena) taikka näyttönä esitutkinnassa, poliisitutkinnassa tai oikeudenkäynnissä. Luettelo kielletyistä käyttötavoista olisi tyhjentävä. Keskusrikospoliisi pitää sääntelyä välttämättömänä ja lueteltuja kiellettyjä käyttötapoja asianmukaisina. Sen sijaan sääntelyn selkeyden vuoksi Keskusrikospoliisi pyytää arvioimaan, voisiko olla tarkoituksenmukaista sisällyttää 54 a §:n sääntely 52 a §:n 2 momenttiin. Tällöin käyttörajoituksia koskeva sääntely olisi kokonaisuudessaan luettavista yhdestä pykälästä, mitä voitaneen pitää käytännön lainsoveltajan kannalta asiaa selkeyttävänä. Taikka vaihtoehtoisesti voitaisiin 52 a §:ään sisällyttää viittaussäännös 54 a §:ään.

On syytä huomioida, että perusteet käyttörajoituksen asettamiselle ovat osittain samansäältöiset kuin poliisi- ja pakkokeinolain mukaiset perusteet salaisen tiedonhankinta- tai pakkokeinon ilmoittamatta jättämiselle. Tuomioistuin voi poliisilain 58 §:n 2 momentin mukaisesti pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen vaatimuksesta päättää, että ilmoitusta tiedonhankinnan kohteelle saadaan lykätä enintään kaksi vuotta kerrallaan, jos se on perusteltua käynnissä olevan *tiedonhankinnan turvaamiseksi, valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi*. Ilmoitus saadaan tuomioistuimen päätöksellä jättää kokonaan tekemättä, jos se on välttämätöntä *valtion turvallisuuden varmistamiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi*. Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan toiminnan suuntaamiseksi tehtävä käyttörajoitus edellyttäisi käytännössä lisäksi myös usein, että salaiselle tiedonhankinta- tai pakkokeinolle haetaan tuomioistuimelta lupaa määräaikaiseen taikka kokonaan ilmoittamatta jättämiseen. Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan sääntelyn perusteluista voisi vielä selkeämmin käydä ilmi käyttörajoitusten, salaisten tiedonhankinta- ja pakkokeinojen ilmoittamisvelvollisuuden sekä asianosaisjulkisuuden välinen suhde. Jossakin määrin ongelmallisena voidaan pitää tilannetta, jossa ainoastaan toiminnan suuntaamiseksi luovutetuille tiedoille asetetaan käyttörajoitus poliisin taktisten tai teknisten menetelmien suojaamiseksi. Tällä perusteella ei kuitenkaan ole mahdollista hakea ilmoittamatta jättämistä tuomioistuimelta.

2.3 Poliisilain 5b luku: Rikostiedustelu vakavan rikollisuuden torjumiseksi

Toimintaympäristön muutosten vaikutukset rikostiedustelusääntelyn tarpeeseen

Järjestäytynyt rikollisuus Suomessa on viime vuosina kasvanut ja kansainvälistynyt. Järjestäytynyt rikollisuus on myös omaksunut käyttöönsä uusia toimintamalleja. Erityisesti niin sanotun *crime-as-a-service* -toimintamallien rantautuminen myös Suomeen on heikentänyt poliisin tiedonhankintamahdollisuuksia ja torjuntatilannekuvan luomista Suomessa toimivasta järjestäytyneestä ja muusta vakavasta rikollisuudesta. Järjestäytynyt rikollisuus hyödyntää enenevässä määrin rikollisia palveluja tarjoavia tahoja omien rikollisten intressiensä edistämiseen, mikä heikentää poliisin mahdollisuuksia tiedonhankinnallisesti päästä järjestäytyneiden rikollisryhmien jäljille.

Lisäksi toimintaympäristön *digitalisoituminen* on luonut järjestäytyneelle rikollisuudelle uusia rikosentekomahdollisuuksia ja toimintamalleja muun muassa tietoverkkoavusteisen petosrikollisuuden sekä erilaisten kyberrikosten muodossa. Tietoverkkoavusteisia petoksia pidetäänkin yhtenä keskeisimmästä järjestäytyneen rikollisuuden toimialoista. Vuonna 2025 poliisille tehtiin 10 727 ilmoitusta vakavimmista tietoverkkoavusteisista petoksista, ja niiden rikoshyöty ylsi 88 miljoonaan euroon. Luku sisältää tietojenkalastelu-, sijoitus-, rakkaus- ja dokumenttipetokset sekä toimitusjohtajapetokset. Näiden lisäksi poliisille tehtiin muita tietoverkkopetoksia koskien n. 38 000 rikosilmoitusta.

Kehittyneet teknologiat luovat rikollisille myös mahdollisuuksia piilottaa rikolliseen toimintaan kytkeytyvä välttämätön viestintä korkeaan salausteknologiaan pohjautuvien viestijärjestelmien taakse ja siten viranomaistoimien ulottumattomiin. Lisäksi järjestäytyneet ja muu vakava rikollisuus on ottanut tehokkaasti käyttöön muun muassa virtuaalivaluutat rikollisen rahan pesemiseen sekä anonyymit tietoverkkojen keskustelu- ja kauppapaikat laittomien esineiden ja aineiden kaupankäynnin toteuttamiseen. Kaikki nämä toimintamalleissa tapahtuneet muutokset ovat omiaan vaikeuttamaan poliisin tiedonhankintaa heikentäen järjestäytyneen ja vakavan rikollisuuden torjuntakykyä sekä poliisin tilannekuvaa Suomessa toimivasta järjestäytyneestä rikollisuudesta.

Myös järjestäytyneen rikollisuuden toimijoiden piirissä on tapahtunut muutoksia. Perinteisten järjestäytyneiden rikollisryhmien rinnalle on noussut löyhemmin toimivat *rikollisverkostot*. Rikollisverkostoissa kuitenkin aiheutetaan usein samoja haittoja yksilön tai yhteiskunnan turvallisuudelle kuin toimittaessa järjestäytyneempien rakenteiden puitteissa. Lisäksi *valtiolliset toimijat* ovat oppineet hyödyntämään järjestäytyneitä rikollisuutta osana omaa hybridivaikuttamistaan.

Osana kansainvälistymistä järjestäytyneen rikollisuuden ryhmät pyrkivät soluttautumaan maahantulopisteisiin, infrastruktuuriin ja logistiisiin ketjuihin. Järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyvän väkivallan osalta on olemassa riski sen yleistymisestä ja muuttumisesta aggressiivisemmaksi, kun kilpailu rikollisilla markkinoilla lisääntyy, toimijat varustautuvat aseellisesti ja väkivaltaa käyttävien toimijoiden määrä kasvaa. Rikollisen toimijakentän muutokset ja laajeneminen voivat näkyä rikollisten madaltuneena kynnyksenä kohdistaa myös poliisiin ja muihin viranomaisiin häirintää, väkivallan uhkaa tai muita vastatoimia.

Järjestäytyneen rikollisuuden lisäksi muutoksia on tapahtunut myös muussa vakavassa rikollisuudessa. Ruotsista lähtöisin oleva niin sanottu *katujengi-ilmiö* on muuttanut muutamassa vuodessa merkittäväällä yleistä järjestystä ja turvallisuutta vaarantavan väkivaltarikollisuuden ja muun rikollisuuden uhkaa Suomessa merkittävästi aiempaa vakavamaksi. Lyhyen ja keskipitkän aikavälin uhkana on myös katujengien ja muun järjestäytyneen rikollisuuden aiempaa monimuotoisempi verkostoituminen, ryhmien lisääntyminen tai olemassa olevien ryhmien toiminnan laajentuminen. Katujengit voivat esimerkiksi toimia yhteistyössä muiden rikollisryhmien kanssa tai kehittyä vaikutukseltaan merkittäviksi itsenäisiksi rikollisryhmiksi. Jo nyt on vahvoja viitteitä siitä, että katujengeillä on rikolliseen toimintaan liittyviä keskinäisiä verkostoja sekä yhteyksiä Suomessa tai ulkomailla toimiviin rikollisryhmiin. Lisäksi nuorten ja erityisesti alle 15-vuotiaiden väkivaltarikollisuus on kasvanut voimakkaasti ja kasvua on havaittu kaikissa väkivaltarikoksissa, myös törkeissä tekemuodoissa.

Muuttuneessa turvallisuusympäristössä korostuu tällä hetkellä muun ohella myös tarve varautua torjumaan poikkeuksellista, laaja-alaista ja monitahoista *hybridivaikuttamista*, joka voi kohdistua erityisesti *kriittiseen infrastruktuuriin*. Poliisitoiminnan näkökulmasta kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuvat uhkat kytkeytyvät muun ohella rikollisuutena ilmenneiden hybridiuhkien torjumiseen. Häiriöt energian tuotannossa, tietoliikenteessä, vesihuollossa ja muussa logistiikassa heijastuvat kokonaisturvallisuuteen ja vaikuttavat kansalaisten turvallisuuden tunteeseen. Mitä parempi tilannekuva todennäköisistä uhkista ja

niiden vaikutuksista poliisilla etukäteen on, sitä parempi mahdollisuus on myös ennaltaehkäistä ja minimoida vahinkoja.

Lausuttavana olevassa esityksessä esitetyllä tavalla poliisilain 5 luvun mukaisia salaisia tiedonhankintakeinoja ei voida pitää muuttuneessa toimintaympäristössä enää riittävinä keinoina sisäisen turvallisuuden uhkien torjumiseksi. Tiedonhankintaa rajoittaa ennen kaikkea se, että salaisten tiedonhankintakeinojen käyttö estämis- ja paljastamistarkoituksessa on poliisilain 5 luvussa sidottu yksittäisen rikoksen käsitteeseen ja yksittäiseen rikosentekijään. Poliisin tiedontarpeet rikosuhkista liittyvät sen sijaan yleensä tiedonhankinnan varhaisen vaiheeseen, jolloin ei ole vielä tiedossa konkreettista rikosnimikettä taikka yhtään henkilöä, jonka osalta voitaisiin perustellusti olettaa syyllistyneen rikokseen.

Rikollisuuden uhkat kehittyvät nopeasti. Uhkat voivat liittyä uusiin rikollisryhmiin, rikosten tekotapoihin tai esimerkiksi erityisen vaarallisen huumausaineiden rantautumiseen Suomeen. Yleensä uhkista saadaan ennakkotietoa vain niin sanottuna hiljaisena signaalina. Nyt lausuttavana olevassa esityksessä ehdotetuilla säännöksillä on tarkoitus mahdollistaa tiedonhankinnan aloittaminen nykyistä varhaisemmassa vaiheessa parantaen poliisin toimintamahdollisuuksia puuttua uhkaavaan toimintaan ennen sen konkretisoitumista rikokseksi. Uhkasta saatuja heikkoja signaaleja vahvistetaan uhkaperusteisen rikostiedustelun keinoin taikka sitten tiedonhankinnan perusteella ne voidaan osoittaa vääriksi. Muutoksilla pystytään vastaamaan esityksessä kattavasti kuvattuihin toimintaympäristössä tapahtuneisiin muutoksiin. Poliisin tiedon tarve onkin nykyisessä turvallisuustilanteessa siirtynyt konkreettisesta yksilöitävissä olevasta rikosepäilystä entistä enemmän kohti rikosuhkaa koskevaa tiedonhankintaa, minkä vuoksi esitystä on pidettävä välttämättömänä ja perusteltuna.

Hallituksen esitysluonnoksessa tuodaan hyvin esille se, ettei uhkaperusteisessa rikostiedustelussa ole kyse poliisille säädettävästä uudesta tehtävästä. Tavoitteena on antaa poliisille paremmat valmiudet hoitaa nykyisiä tehtäviä, erityisesti vakavan rikollisuuden ennalta estämistä. Ehdotettu sääntely ei myöskään vaikuta viranomaisten väliseen tehtäväjakoon. Sääntelyllä sen sijaan varmistetaan nimenomaisesti se, ettei pääse syntymään tiedollisia katvealueita ja erilaisten uhkien vakavana rikollisuutena ilmeneviin muotoihin voidaan puuttua nykyistä tehokkaammin. Uhkaperusteisella tiedonhankinnalla pystytään tukemaan nykyistä paremmin myös poliisin kohdevalintaa ja ohjata siten myös resurssit rikostorjunnallisesti haitallisimpiin kohteisiin.

Rikostiedustelun kohteet

Hallituksen esitysluonnoksessa rikostiedustelun kohteista esitetään säädettäväksi uudessa poliisilain 5b luvun 3 §:ssä. Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan rikostiedustelun kohteet on kuvattu poliisin tehtäväkentän näkökulmasta riittävän kattavasti ja tarkkarajaisesti huomioiden myös järjestäytyneen ja vakavan rikollisuuden toimikentässä viime vuosina tapahtuneet muutokset.

Rikostiedustelun keskeisimpänä kohteena on *1 momentissa määritelty yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaava järjestäytynyt rikollisuus*. Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että järjestäytynyt rikollisuus kattaa esityksen perustelujen mukaan perinteisten

hierarkkisesti järjestäytyneiden rikollisryhmien lisäksi väljemmin toimivat rikollisverkostot. Järjestäytynyt rikollisuus on nykymuodossaan todetusti yhtä enemmän verkostomaista, kansainvälistä ja helposti toimintaympäristön muutoksiin mukautuvaa. Hierarkkisesta rakentuneiden rikollisorganisaatioiden rinnalle on siten noussut löyhemmin rakentuvia verkostoja. Keskusrikospoliisi kannattaakin esityksessä valittua lähestymistapaa siitä, ettei järjestäytyneen rikollisuuden muodostaman uhkan osalta ole kiinnitytty liikaa kansainvälisten sopimusten taikka rikoslain määritelmiin. Legaalimääritelmien ei voida arvioida kohtaavan riittävällä tavalla nykymuotoisen järjestäytyneen rikollisuuden ilmenemismuotoja.

Kuten esityksessäkin todetaan järjestäytyneen rikollisuuden toimialat ja niiden yhteiskunnalle ja yksilölle muodostavat uhkat vaihtelevat. Perinteisimmillään järjestäytynyt rikollisuus kytkeytyy huumausainekauppaan. Järjestäytynyt rikollisuus tunnistaa kuitenkin ketterästi uusia rikosentekomahdollisuuksia sekä hyödyntää uutta teknologiaa innovatiivisesti rikosten tekemisessä. Siten esimerkiksi tietoverkkoavusteinen rikollisuus on noussut yhdeksi keskeiseksi toimialaksi järjestäytyneen rikollisuuden piirissä. Tyypillisesti järjestäytyneen rikollisuuteen kytkeytyy lähes aina jossain määrin myös rahanpesua sekä vakavaa ase- ja väkivaltarikollisuutta. Järjestäytynyt rikollisuus pyrkii myös usein soluttautumaan laillisiin yhteiskuntarakenteisiin. Yritykset ovat rikollisille tärkeä työkalu sekä rikossenteossa että laittomasti hankitun varallisuuden menestyksellisessä hallinnassa. Laillisten rakenteiden hyödyntäminen kasvattaa rikollista toimintaa, vahvistaa rikollisten vaikutusvaltaa yhteiskunnassa ja lisää korruption riskejä. Erityisesti alihankintaa hyödyntävät toimialat, kuten rakennus- ja logistiikka, ovat järjestäytyneen rikollisuuden kiinnostuksen kohteena.

Järjestäytynyt rikollisuus on myös todetusti kansainvälistynyt viime vuosina. Vakavimpana uhkakuvana kansainvälistymisen osalta on pidettävä ennen kaikkea sitä, että kansainvälinen järjestäytyneen rikollisuuden ryhmä tai verkosto on aikeissa laajentaa toimintaansa Suomeen. Tämän vuoksi on tärkeää, että rikostiedustelua voidaan kohdistaa Suomessa jo toimiviin sekä erityisesti tänne pyrkiviin verkostoihin. Rikostiedustelullinen tiedontarve on tällaisessa tilanteessa valtava, jotta ryhmän toiminta voidaan torjua mahdollisimman tehokkaasti ennakolta.

Suomessa jo toimivien järjestäytyneiden rikollisryhmien osalta uhkaperusteisen rikostiedustelun tarpeet linkittyvät esityksessä kuvatulla tavalla ammattimaisesti organisoituneen järjestäytyneen rikollisryhmän johtohahmoihin ja päätöksentekorakenteisiin. Rikollisryhmän tehokas torjunta edellyttää, että päätöksentekijät saadaan rikosvastuuseen ja ryhmän toiminta voidaan organisaatorakenne hajottamalla halvaannuttaa. Nykyisillä tiedonhankintaa koskevilla toimivaltuuksilla ei ole kuitenkaan mahdollista saada tietoa järjestäytyneiden rikollisryhmien johtohenkilöistä ja heidän osuudestaan suunnitteilla oleviin vakaviin rikoksiin, sillä luomiensa organisaatiomallien turvin he onnistuvat pysyttelemään yksittäisten rikosten taustalla nauttien kuitenkin rikollisryhmänsä heille tuottamasta rikoshyödystä. Järjestäytyneiden rikollisryhmien johtohahmot myös osaavat suojata toimintaansa eri menetelmin.

Uhkaperusteinen rikostiedustelu on erityisen tärkeää edellä kuvatuissa tilanteissa, joissa Suomeen pyrkivät tai täällä jo toimivat järjestäytyneen rikollisuuden organisaatiot muodostavat vakavan uhkan yhteiskunnan tai yksilön turvallisuudelle. Lisäksi tarve voi liittyä yksittäiseen tilanteeseen kuten lausuttavana esityksessäkin kuvataan. Tyypillisimmillään kyse voi olla poliisin saamasta tiedustelutiedosta, jonka mukaan Suomeen olisi matkalla palkkamurhiin tai väkivallantekoihin toisessa maassa linkitettyjä henkilöitä tapaamaan suomalaisia järjestäytyneen rikollisryhmän jäseniä. Tällaisessa tilanteessa poliisilain 5 luvun salaisia tiedonhankintakeinoja ei voida ottaa vielä käyttöön, sillä poliisilla ei ole vielä tietoa mistään yksittäisestä estettävästä rikoksesta. Tiedontarve ja suojeluintressi rikostorjunnallisesti on tällaisessa tilanteessa kuitenkin korkein mahdollinen. Uhkaperusteisella rikostiedustelulla salaista tiedonhankintaa voitaisiin kohdistaa tapaamiseen ja siten saada lisätietoa mahdollisesti Suomessa suunnitteilla olevasta väkivallanteosta. Lisätiedon sisällöstä riippuen tiedonhankintaa voitaisiin jatkaa poliisilain 5 luvun perusteella taikka vaihtoehtoisesti päättää tiedonhankinta.

On myös mahdollista, että joissakin tapauksissa järjestäytyneen rikollisuuden muodostamaan uhkaan liittyy valtiollista toimintaa. Tällaisessa tilanteessa poliisin ja tiedusteluviranomaisten välisen yhteistyön ja tiedonvaihdon on toimittava saumattomasti. Molemmilla organisaatioilla on tällaisessa tilanteessa kuitenkin oma selkeä roolinsa. Poliisin tiedonhankinnan kohteena on valtiollisen toimijan rikollisuutena tai sen uhkana ilmenevä toiminta. Siviili- ja sotilastiedusteluviranomaisten tehtävänä sen sijaan on torjua toiminnasta kansalliselle turvallisuudelle muodostuvaa uhkaa. Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että poliisilain 5b lukuun on sisällytetty säännös (20 §) toiminnan yhteensovittamisesta näiden tahojen kesken.

Rikostiedustelun kohteena voi olla järjestäytyneen rikollisuuden muodostaman vakavan uhkan lisäksi 3 §:n 2 momentissa määritellysti myös yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaava vakava rikollisuus, joka muodostaa jonkun momentin 1-5 kohdissa määritellyistä uhkista. Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että uhkaperusteista tiedonhankintaa on järjestäytyneen rikollisuuden muodostaman uhkan lisäksi mahdollista toteuttaa myös näissä tarkasti määritellyissä vakavan rikollisuuden muodostamissa uhkatilanteissa.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan rikostiedustelun kohteena voisi olla yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaava *vakava rikollisuus, joka muodostaa vaikutuksiltaan merkittävän uhkan julkiselle taloudelle, rahoitus- ja vakuutusjärjestelmien toimivuudelle tai kriittiselle infrastruktuurille*. Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että esityksessä rikostiedustelun kohteena kriittinen infrastruktuuri ymmärretään laajempaan kokonaisuuteen kuin pelkästään CER-direktiivissä määritellyt kriittiset toimijat. Näin mahdollistetaan poliisin tiedonhankinta riittävällä tavalla kriittisen infrastruktuuriin kohdistuvassa uhkaperusteissa rikostorjunnassa.

Kuvattuihin toimintoihin voi kohdistua monenlaisia uhkia, jotka voivat liittyä kyberrikollisuuteen, laajamittaiseen rahanpesuun, markkinoiden manipulointiin taikka erilaisiin hybridiuhkiin. Hybridiuhkat ilmenevät poliisin tehtäväkentässä usein monimuotoisena rikollisuutena, jonka taustalla olevista tekijöistä ja motiiveista voi olla kuitenkin vaikeaa saada selvitystä.

Tämän vuoksi tiedonhankinnan alkuvaiheessa toiminnan taustalla olevaa valtiollista toimijaa voi olla vaikeaa tunnistaa. Eri viranomaisten torjuntavastuiden koordinoimiseksi esitykseen onkin sisällytetty edellä jo kuvattu säännös tiedustelutoiminnan yhteensovittamisesta.

Toisen momentin 2 kohdan mukaan rikostiedustelun kohteena olisi yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaava *vakava rikollisuus, joka uhkaa suuren ihmismäärän henkeä tai terveyttä*. Rikostiedustelun kohde on osittain limittäinen siviilitiedustelun kohteiden kanssa. Lisäksi se voi olla päällekkäinen yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen kohdistuvien uhkien sekä järjestäytyneen rikollisuuden muodostaman uhkan kanssa. Kuten esityksessä hyvin kuvataan, kaikkein tärkeimpien oikeushyvien suojaamiseksi tätä on kuitenkin pidettävä perusteltuna. Näin pystytään välttämään tiedollisten katvealueiden syntyminen.

Esityksessä kuvataan esimerkeillä kohdennetun väkivallan uhkien tunnistamista erilaisten varomerkkien avulla. Poliisin tietoon tällaisia varomerkkejä tulee päivittäin, mutta usein ne yksittäisinä tietoina voivat olla liian monitulkintaisia, jotta niiden perusteella voitaisiin aloittaa nykyisellään rikoksen estämistarkoituksessa salaista tiedonhankintaa. Sen sijaan erilaiset varomerkkien yhdistelmät voivat muodostaa perusteen uhkaperusteisten tiedustelukeinojen käytölle kuten esityksessäkin kuvataan. Rikostiedustelun välttämättömyys korostuu erityisesti organisaatioiden tai löyhempien verkostojen muodostamien väkivallan uhkien torjunnassa.

Keskusrikospoliisi huomioi, ettei lain esitöissä avata tarkemmin sitä, mitä tässä yhteydessä tarkoitetaan *'suurella ihmismäärällä'*. On tärkeää, että se kattaa esimerkiksi koulu- luokkiin kohdistuvan kohdennetun väkivallan uhkan torjunnan, vaikka yksittäisessä luokassa voi olla tilanteessa riippuen jopa alle kymmenen henkeä.

Toisen momentin 3 kohdan mukaan rikostiedustelun kohteena voisi olla yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaava *vakava rikollisuus, joka muodostaa vaikutuksiltaan laajamittaisen uhkan ympäristölle*. Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että myös tämän tyyppisen vakavan rikollisuuden torjuntaan voitaisiin käyttää rikostiedustelun keinoja. Kuten esityksessä kuvataan, niin konkretisoituessaan rikolliseksi teoksi uhka aiheuttaisi kuoleman tai vakavan vamman yhdelle tai useammalle ihmiselle taikka huomattavaa vahinkoa ekosysteemille.

Toisen momentin 4 kohdan mukaan rikostiedustelun kohteena olisi yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaava *vakava rikollisuus, joka uhkaa oikeusvaltion perustoimintoja*. Esityksessä kuvatulla tavalla sääntely tukee poliisin mahdollisuuksia suorittaa tehtävänsä oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaamiseksi. Rikostiedustelun kohteena olisi muun ohella virkamiehiin kohdistuva väkivalta ja uhkailu sekä korruptio. Sääntelyä on pidettävä välttämättömänä perustuslain mukaisen oikeusvaltioperiaatteen turvaajana.

Toisen momentin 5 kohdan mukaan rikostiedustelun kohteena olisi yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaava *vakava rikollisuus, joka uhkaa laajamittaisesti yleistä järjestystä ja turvallisuutta*. Rikostiedustelun kohteena olisi tämän kohdan mukaisesti eri-

tyisesti katujengirikollisuus, joka aiheuttaa uhkaa sivullisille tai jonka yleisesti koetaan aiheuttavan merkittävää häiriötä tai pelkoa. Katujengien toimintaan liittyy tyypillisesti väkivalta tai sillä uhkailu, ampuma-aserikokset sekä rikosten tekeminen yleisillä paikoilla. Lisäksi rikostiedustelua voitaisiin käyttää esityksen perustelujen mukaan myös tilanteissa, joissa yleisötilaisuuksiin kohdistuu systemaattisesti vakavia järjestyshäiriötä aiheuttaen vakavaa uhkaa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle. Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että rikostiedustelu olisi mahdollista myös kuvatuissa tilanteissa. Ainoastaan näin voitaisiin ennakolta tunnistaa muodostumassa olevat turvallisuusuhkat sekä toteuttaa torjuntatoimia ennakoivasti.

Rikostiedustelun kohdentaminen

Rikostiedustelun kohdentamisesta tiettyyn henkilöön tai henkilöryhmään säännellään 5b luvun 5 §:ssä. Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että tiedonhankintaa olisi esityksen mukaisesti mahdollista toissijaisesti kohdentaa henkilöryhmään, jos tiettyä henkilöä ei voitaisi yksilöidä. Tällöin on yleensä tunnistettu uhkaavaan toimintaan linkittyvä ryhmä, mutta tunnistettuun ryhmään kuuluvien henkilöiden roolista uhkaavassa toiminnassa ei ole 1 momentissa tarkoitettua selvyyttä. Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että myös kuvatuissa tilanteissa tiedonhankintaa voitaisiin toteuttaa. Uhkien torjuntaa joudutaan tekemään alkuvaiheessa heikkojen signaalien perusteella eikä erityisesti tiedonhankintaa aloitettaessa henkilöiden roolit ole yksilöitävissä vielä riittävällä tarkkuudella. Ryhmiä koskeva sääntely on tarpeen erityisesti tietoverkoissa toimiviin ryhmiin sekä järjestäytyneisiin rikollisiin ryhmiin kohdistuvassa tiedonhankinnassa.

Lisäksi on tärkeää, että rikostiedustelukeinoja voitaisiin kohdistaa myös alle 15-vuotiaaseen henkilöön esimerkiksi tilanteissa, joissa alaikäinen henkilö osallistuu uhkaavaan toimintaan jonkun toisen henkilön ohjaamana tai palkkaamana.

Sääntely mahdollistaa viimesijaisesti tiedonhankinnan kohdistamisen myös muuhun henkilöön, jos kohdentaminen ei onnistu 1 tai 2 momentin perusteella. Tiedonhankinnan edellytyksenä on, että sillä voidaan perustellusti olettaa saatavan uhkan torjumiseksi tärkeää tietoa. Säännöstä on pidettävä perusteltuna huomioiden se, että kyse on vakavasti yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta uhkaavan järjestäytyneen tai vakavan rikollisuuden torjunnasta eikä tiedonhankinnan alkuvaiheessa henkilöiden rooleista ei ole välttämättä riittävää selvyyttä. Kyse on ennen kaikkea tässä tilanteessa uhkan torjumiseksi tärkeän tiedon saamisesta rikostiedustelun käyttöön ja jatkotoimenpiteiden kohdentamiseksi.

Päätöksenteko

Poliisilain 5b luku tuo poliisihallintoon uuden päätöksentekotason; *rikostiedustelutehtävään määrätty rikostiedusteluun perehtynyt päällystään kuuluva poliisimies*. Esityksen perusteluissa todetaan, että perehtyneisyydellä tarkoitetaan sitä, että hän on esimerkiksi suorittanut salaisia tiedonhankintakeinoja ja pakkokeinoja koskevan erityiskoulutuksen ja lisäksi perehtynyt 5b luvun uhkaperusteiseen rikostiedustelulainsäädäntöön. Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että tarkempi sääntely perehtyneisyyden vaatimuksista jätetään poliisihallinnon sisäisillä määräyksillä toteutettavaksi.

Keskusrikospoliisin päällikkö päättäisi 5b luvun 8 §:n 1 momentin mukaisesti peitetoiminnasta ja valeostosta sekä peitetoiminnan käytön lopettamisesta. Säännöksen 3 momentin mukaisesti 1 momentissa tarkoitettu päätös on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi sen osalta, ovatko 3–5 §:ssä tarkoitettut rikostiedustelukeinon käytön edellytykset olemassa. Perustelujen mukaan tämä kuitenkin koskee vain peitetoimintaa ja valeostoa koskevaa päätöstä. Keskusrikospoliisi pyytää arvioimaan, olisiko sääntelyn täsmällisyyden vuoksi 3 momenttia täsmennettävä siten, ettei vaatimus koske peitetoiminnan käytön lopettamista.

Lisäksi Keskusrikospoliisi haluaa tuoda esille, että voimassa olevan poliisilain 5 luvun mukaisesti tuomioistuimelta on haettava ratkaisu peitetoiminnan edellytyksistä ainoastaan, jos peitetoiminnalla saatua tietoa on tarkoitus käyttää oikeudenkäynnissä syyllisyyttä tukevana selvityksenä. Vaatimus ei sen sijaan koske valeostoa. Poliisilain 5b luku merkitsee siis tältä osin huomattavaa tiukennusta valeostoa koskevan päätöksenteon osalta sekä uudenlaista päätösasiaa Helsingin käräjäoikeuteen. Esityksen perusteluista ei käy selvästi esille, miksi tähän ratkaisuun on päädytty. Voimassa olevan lainsäädännön systematiikan kannalta Keskusrikospoliisi ei pidä tätä tarpeellisena.

Rikostiedustelukeinolla hankittujen tietojen käyttäminen, käsittely ja luovuttaminen

Yleisesti ottaen esitettyjä rikostiedustelukeinolla hankittujen tietojen käyttöä, käsittelyä ja luovuttamista koskevia säännöksiä on pidettävä kattavina ja erilaiset käytännön operatiiviset tilanteet huomioon ottavina.

Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että jonkin 3 §:ssä määritellyn uhkan torjumiseksi hankittua tietoa voidaan käyttää myös muiden 3 §:n mukaisten uhkien torjumiseksi esimerkiksi vaatimusten tai päätösten perusteluissa. Kuten edelläkin on todettu, niin uhkat voivat olla usein samanaikaisia tai osittain jopa päällekkäisiä.

Tiedon käyttämisestä toiminnan suuntaamiseksi ja sille asettavista käyttörajoituksista on lausuttu jo edellä poliisilain 5 luvun sääntelyn yhteydessä. Poliisilain 5b luvussa 17-18 §:t nivoutuvat lainsoveltajan kannalta selkeämmin yhteen, kun kyse on peräkkäisistä säännöksistä.

Valvonta

Uhkaperusteisten rikostiedustelutoimivaltuuksien käyttö edellyttää rinnalleen tehokasta sisäistä ja ulkoista valvontaa. Sisäinen valvonta on jo nykyisellään tehokasta poliisiyksiköiden sekä Poliisihallituksen toteuttamana.

Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että rikostiedustelukeinojen käytön ulkoista valvontaa toteuttaisi jatkossa eduskunnan oikeusasiamiehen lisäksi tiedusteluvalvontavaltuutettu. Merkittävässä osassa ulkoisessa valvonnassa olisi 21 §:n mukaiset tiedusteluvalvontavaltuutetulle tehtävät ilmoitukset rikostiedustelukeinoja koskevasta luvasta tai päätöksestä taikka tuomioistuimelle tehtävästä vaatimuksesta. Kyse on uudeltaisesta menettelystä

poliisin salaisen tiedonhankinnan prosessiin, minkä vuoksi käytännön toiminnassa on kiinnitettävä erityistä huomioita salassa pidettävien tietojen suojaamiseen asianmukaisin ja tietoturvallisin ratkaisuin.

Resurssit

Kuten esityksessäkin todetaan, uhkaperusteinen rikostiedustelusääntely liittyy erityisesti järjestäytyneen ja vakavan rikollisuuden torjuntaan. Keskusrikospoliisilla on merkittävä rooli valtakunnallisesti järjestäytyneen ja vakavan rikollisuuden torjunnassa. Poliisin hallinnosta annetun lain 9 §:n mukaisestikin Keskusrikospoliisin tehtävänä on torjua kansainvälistä, järjestäytyntä, ammattimaista, taloudellista ja muuta vakavaa rikollisuutta. Tämän vuoksi on perusteltua, kuten lausuttavana olevassa esityksessä todetaan, että Keskusrikospoliisin operatiivista kyvykkyyttä vahvistetaan uuden rikostiedustelusääntelyn myötä. Keskusrikospoliisilla tulee olemaan merkittävä ja keskeinen rooli uhkaperusteisen rikostiedustelun toteuttajana ja palvelujen tuottajana. Esitettyjä htv-vaikutuksia on pidettävä oikeansuuntaisina (10 htv:tä valtakunnallisten palvelujen tuottamiseen sekä 10 htv:tä Keskusrikospoliisin rikostiedustelun operatiiviseen toimintaan).

Koulutus

Uusi sääntely tulee vaatimaan valtakunnallista koulutusta rikostiedustelutehtävissä toimiville henkilöille. Rikostiedustelussa käytettävät keinot vastaavat sisällöltään nykyisiä salaisia tiedonhankintakeinoja, joiden osalta Keskusrikospoliisi yhdessä Poliisiammattikorkeakoulun kanssa vastaa jo nyt poliisihallinnon sekä muiden PTR-viranomaisten salaisen tiedonhankintaan liittyvien toimivaltuuksien kouluttamisesta (mm. STEKPOV-koulutus päällystölle). Uhkaperusteinen rikostiedustelu tulee edellyttämään kuitenkin erillistä koulutuskokonaisuutta, sillä uudessa sääntelyssä on omat juridiset reunaehdot rikostiedustelun kohteiden, päätöksenteon sekä tiedon käyttämisen ja luovuttamisen osalta. Koulutuksen järjestäminen tulee vaatimaan kouluttajaresursseja Poliisiammattikorkeakoulun lisäksi Keskusrikospoliisista.

3 Lopuksi

Nyt lausuttavana olevassa esityksessä on kyse ainoastaan sellaisista rikostiedustelutoimivaltuuksista, joiden arvioitiin olevan mahdollisia voimassa olevan perustuslain puitteissa. Perustuslain 10 §:n muuttamista koskeva hallituksen esitys on tarkoitus esitellä Valtioneuvostolle 16.4.2026. Rikostiedusteluhankkeen toisessa vaiheessa valmistellaan muutokset niihin toimivaltuuksiin (telekuuntelu, tiedonhankinta telekuuntelun sijasta, televalvonta, tukiasematietojen hankkiminen, asuntokuuntelu, tekninen laitetarkkailu, peitetointi asunnossa), joiden toteuttaminen edellyttää nimenomaan perustuslain 10 §:n muuttamista

Keskusrikospoliisi haluaa ensinnäkin korostaa sitä, että poliisin salaiset tiedonhankintakeinot muodostavat kokonaisuuden, joista käytettäväksi valitaan aina kulloisenkin käsillä

olevan tilanteen torjumiseksi tarkoituksenmukaisin ja poliisilain peruseriaatteiden mukaisesti myös se, joka edistää parhaiten perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittamista. Ennakollisesti ei kuitenkaan voida koskaan arvioida, että tietyn uhkan torjumiseksi tarvittaisiin vain tiettyjä rikostiedustelukeinoja. Lakipakettien jakaminen kahteen osaan on ollut perusteltua juurikin edellä kuvatussa perustuslain 10 §:n muuttamisesta johtuvasta syystä. Tässä nyt lausuttavana olevassa esityksessä luodaan edellytykset ja juridinen kehikko uhkaperusteiselle tiedonhankinnalle, minkä vuoksi lakihanketta voidaan pitää edellä esitetyn perusteiden poliisin kannalta yhtenä hallituskauden tärkeimmistä lakihankkeista.

Keskusrikospoliisi pitää toimivan uhkaperusteisen tiedonhankinnan kannalta tärkeänä, että uhkaperusteisessa rikostiedustelussa olisi mahdollista käyttää myös niitä tiedonhankintakeinoja, joilla puututaan kotirauhan ja luottamuksellisen viestinnän suojaan. Kuten esityksessäkin todetaan erityisesti nopeasti etenevissä uhkatilanteissa mahdollisuudet uhkan torjumiseen heikkenevät merkittävästi, jos poliisilla ei ole pääsyä kohdehenkilön luottamuksellisten viestien sisältöön. Lisäksi tiedonhankintakeinojen tehokas käyttö edellyttää joissakin tilanteissa myös toimimista kotirauhan suojan piirissä. Kuten esityksessä todetaan, esimerkiksi peitetoiminnassa tämä on olennainen osa tiedonhankintakeinon tehokasta tavoitteiden mukaista käyttöä. Tiedonhankinnan rakentuessa luottamuksellisten ihmissuhteiden varaan pitää myös kyetä toimimaan tavalla, joka on normaalia ihmisten välisessä kanssakäymisessä. Irtaantuminen tilanteesta joka kerta, kun olisi tarvetta siirtyä toimimaan kotirauhan piirissä olevaan tilaan, heikentäisi tiedonhankinnan edellytyksiä ja saattaisi helposti johtaa jopa turvallisuusriskiin. Keskusrikospoliisi pitääkin erinomaisena, että samanaikaisesti nyt lausuttavana olevan lakihankkeen rinnalla on edistetty Oikeusministeriön johdolla perustuslain 10 §:n muuttamista ja Sisäministeriö on käynnistänyt kyseiseen hankkeeseen sidoksissa olevan rikostiedusteluhankkeen 2. vaiheen.

Robin Lardot,

Keskusrikospoliisin päällikkö

Poliisineuvos

Heidi Björk

Rikostarkastaja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 16.04.2026 klo 14:23. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.